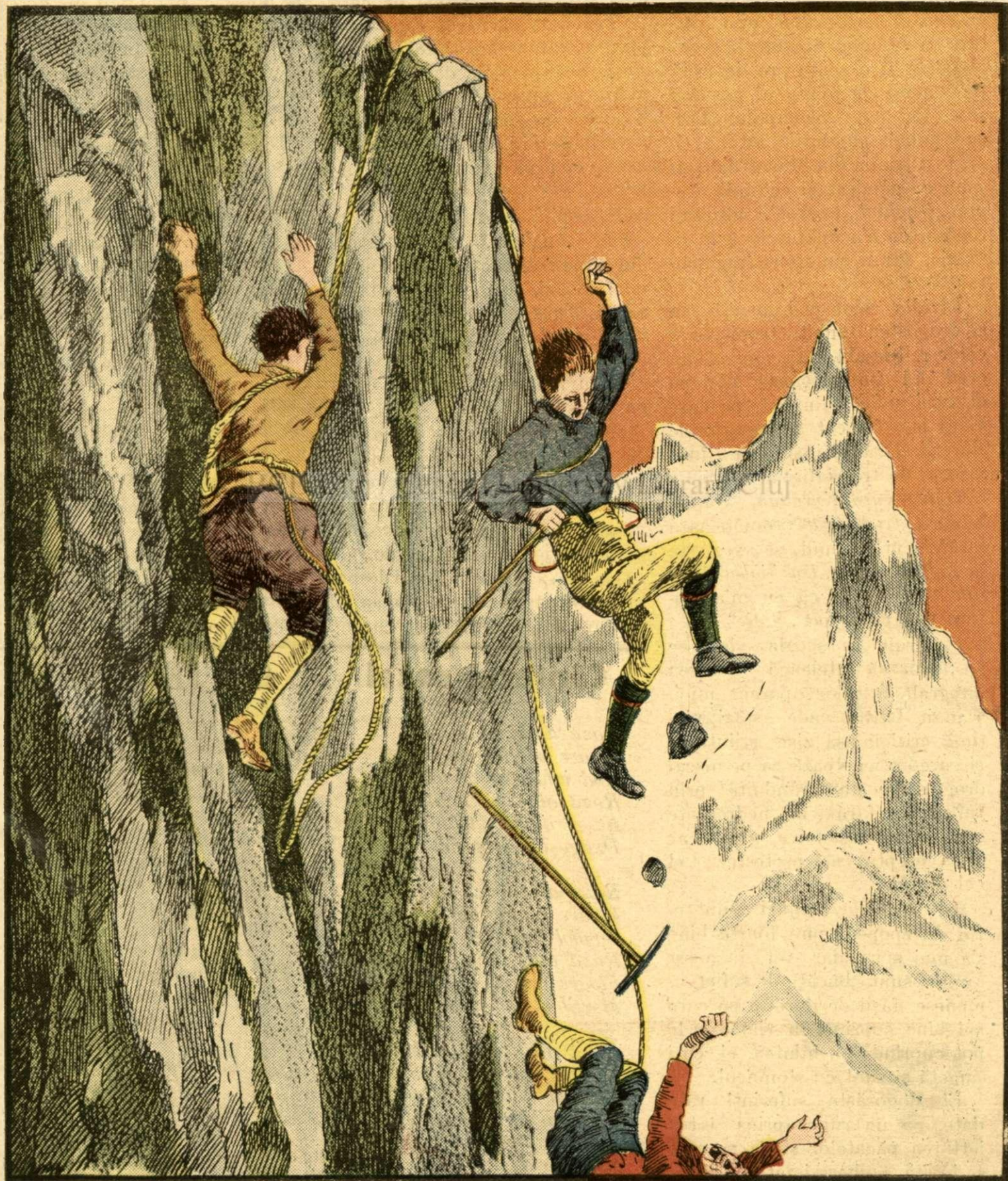

UNIVERSUL LITERAR

PREȚUL ABONAMENTULUI în țară: pe un an **100 lei**. În străinătate pe un an **200 lei**.

O salvare miraculoasă

În timpul unei ascensiuni pe Mont Blanc, trei excursioniști au scăpat ca prin minune de moarte, grație unui colț de stâncă de care s'a agățat frânghia.

„UNCHIUL ANGHEL”

de LEONTIN ILIESCU

Nu mă'mpac nici cu admiratorii fanatici ai lui Panait Istrati, nici cu detractorii lui, pe cari deopotrivă îi înțeleg fără ca totuși să-i admit. Ca vechiu prieten al scriitorului ajuns astăzi cu renume universal, ceea ce poate fi o scuturare de rouă pe cununa de măracini a vieții sale, îmi iau îngăduiala, fără să-i public gândurile intime ce mi le-a trimis din Masevaux, să spun ce gândesc și ce simt despre „Unchiul Anghel”, ultimul roman, ce n'a apărut încă în librărie, dar e cunoscut fragmentar.

Invidia celor ce-l insultă, ca și dragostea subit tropicală a celor ce-l laudă, fără control, nu cred să-l impresioneze nici pe el, acel suflet minunat, pe care viața le-a ferecat cu metaforele durerii, fără să-i smulgă însă crucea de trandafiri a iubirii.

După *Kyra Kyrelina*, roman a cărei traducere românească întârzie prea mult, se vestește acum apariția „Unchiului Anghel”, cu toate că eu m'așteptam să-l citim pe „Sotir”.

Cenătit la școala vieții ce l-a făcut să înțeleagă durerea integrală a celor aparent mici, Panait Istrati cade astăzi, victimă criticii așa zise științifice și care-l etichetează ca pe niscai droguri ce stau rânduite prin rafturi de farmacii, nedreptate și ironie împotriva cărora ar avea dreptul să protesteze el cel dintâi.

În „Unchiul Anghel” sunt eroi de epopee, cum foarte bine s'a mai spus, dar tot în acest roman sunt bucăți de suflet omenesc, fășii de durere, pe care cei bine cuprinși în viață nu le pot cuprinde cu mintea, ei, ori cugetă și simt cu stomacul.

El dogorăște suferinți răbdate, ca un rug aprins întru iertarea păcatelor și de pe care se înalță, pulbere imaterială, în rodania iertării și a dragostei

de oameni.

Copilul nimănui, căruia societatea de astăzi, ferecată în rarvili ce nu priiesc tuturor, nu-i iartă nici păcatele de care nu-i vinovat el, care trăește din plin păcatele mediului său, le simte firul piezării, dar nu stă amestit pe gura prăpastiei — căci îl apără cineva, mai presus de puterile lumii și-l călăuzește un astu ce-i va lumina calea într-o zi.

El copilul Adrian din „Unchiul Anghel”, un amestec din acele suflete mari de oameni, mici astăzi, de care sunt pline și *Kyra Kyralina*, și *Unchiul Anghel*, fără îndoială și *Sotir*.

Il învințiește lumea de lăse-patriotism?

Să mi s'arate un fragment de anti-patriotism în scrierile lui Panait, care a refuzat onoarea de cetățean francez ca să poată rămâne fiu liber și român nesubvenționat al țării sale.

Dar, din câte se pot citi despre „Unchiul Anghel” (și lumea îl va cunoaște în întregime curând

de tot), aflatu-s'a oare o descriere mai plină de un adânc înțeles etic, de bunătate profundă și de cerbicie în fața destinului neîmblânzit?

Pentru ce dar atâta răutate? Pentru că n'a fost decretat geniu de marii și micii șefi ai „curențelor noastre literare”?

Și pentrue, în ce privește pe ceilalți, atât de fanatică admirație, ce-ar putea face rău altuia, care n'ar fi el?

E de ajuns că un scriitor robust și mondial ca Romain Rolland a relevat talentul puternic al unui român, pentruea românilor să nu lovească acolo unde Franța luminii salută și admiră.

Dar avem noi o artă specifică de a ponegri ce-i mai bun între noi, — chiar atunci când de aiurea ne vin vești bune despre cei mai bun.

Cu alt prilej și cu învoirea scriitorului, vom publica și noi fragmente din operele sale.

M'am mulțumit astăzi să-mi spun deslușit gândul despre nedreptățile românilor de mare talent care este Istrati, pribeagul prin lume de până mai ieri „așezatul” fermier de astăzi din Masevaux.

Cântecul rozei

*Roză albă, roză albă,
Floare mistică păgână,
Rod imaculat al himei
Roză albă, roză albă,
Ea, prin tine, își îngână
Dragostea ce poartă lumea.*

*Roză albă, roză albă,
Floare caldă, parfumată,
Simbol tainic de iubire,
Roză albă, roză albă,
Floare rece mult cântată,
Morților ești pomenire*

*Roză albă, roză albă,
Ni te-a dat ca bucurie
Sfântul soare și pământul
Roză albă, roză albă,
Tu 'ncanuni în armonie
Si amorul și mormântul.*

CONTEMPLARE

*Se cern fulguri
de raze pălite
— Convoiu de-amintiri
din vremuri iubite.*

*În palide tonuri
trec vagi siluete,
Pe 'naltele domuri
din zări violete*

*Și 'nbracă orizontul
cu negru linteiu
— În sufletu-mi cântă
Tristețea în doliu.*

*...În groaza durerii,
o clipă, înfrâng,
Domnia Tăcerii
din juru-mi.. și plâng..*

Breazu-Leontin

Poveste adevărată

PLOPUL AMINTIRII

Lui Mihail Sadoveanu

*Plopul amintirei bate frunza rară
Bătrâna Moldovă, îți sfințește darul
Buciumul răsună la margini de țară
Fulgeră iubirea lui Ștefan Șoimaru.
Neamul îți arată rănilor lui toate
Ce-ți înfig în suflet ghimpii și te dor.*

*Trecem prin cotlonul verde cu răchățe
In ierburi păroase pasc cârduri de vite
Colțuri de pădure cresc din zări senine
Sufletul meu sboară peste lunci cu tine
Un drum să ntrerupe un crâng să ntreție
Și Dunărea iat-o sub cer de văpaie
Pleacă'n cursul apei gându-ți călător.*

*Plopul amintirei alte frunze'ntramă
Sufletul tău sboară Bărăganu'l chiamă
Cu trestii de baltă cu păcate sfinte
Șin destăinuire când ți-aduci aminte.
De poieni ascunse în trestii roșoate
De colibi străbune cu strașini plecate
Ești poet și pictor nu povestitor.*

Maria Cunjan

Moș Simion tuși să-și dreagă glasul și începu povestea așa :

Ei dragii moșului, ce știți voi ceștia dîn ziua de azi de cele ce au fost odată, pe atunci când epurele venea singur singurel înaintea ușei românului, intra binisor în casă, sfătuia cu cei dinăuntru și după ce se sătura frumuseț cu cele mai alese mâncări, drept mulțumită, se ploconia până la pământ în fața lor și apoi nu după multă gândire, pe-aici ți-i drumul spre pădure și... dus era pe veci !..

He-hei, ce faceți ochii așa mari ? Ce vi se par aidoma cele spuse de mine ?

Se'nțelege ! Te pomenesti — dragă Doamne — că mă luați drept nebun, de vreme ce din uitătura voastră, îmi dau bine seama că vă inchipuiți, că dacă nu's trăznit cu leuca, batăr tot îmi lipsește măcar o doagă.

O fi și așa cum credeți voi — nu zic ba — dar dacă'ți mai sta o țară să vă deslușesc cum stau lucrurile, nu o să vă mai mirați atâta, n'o să vă mai boldiți așa la mine, ci vă veți ciuli urechile, ca să ascultați cu băgare de seamă, povestea minunată a epurei noastre.

Era în iarnă, mi-aduc bine aminte. Trăia pe atunci bietul taică-meu, eu să fi tot avut pe vremea aceea, 18 ani, nu mai mult.

Se pusese o zăpadă mare-mare, că pe unele locuri se ridicaseră mormanele cât mi ți-i casa românului de înalte.

Ninsese liniștit, cam vre-o două săptămâni în șir, așa că de la o vreme, ni se urise cu atâta fulguit, ce se cernea mereu de sus, dintr'un cer mai întunecat ca plumbul.

Toată ziua să fi tot stat cu lopata în mână și să fi făcut mereu la părții, geaba era toată osteneala, că peste noapte zăpada era la loc și a doua zi nu mai cunoșteai cărările făcute, ca și cum n'ar mai fi fost de când e lumea.

Pe la sfârșitul săptămânei a doua însă, așa cam spre seară, începu să se curme ninsoarea, cerul prinse a se limpezi, iar un vântuleț iute usturător, începu a sufla dinspre apus, întâi mai domol și apoi din ce în ce mai tare, așa că pe'noptate, se prefăcu într'un uragan vijelios, ce umfla pe sus zăpada, mutând-o din loc în loc, ici răzând-o până la pământ, colo ridicând-o mai sus de casă, acoperind coșarele și cotetele, de nu le mai știai de rost.

Câte zile voi mai avea de trăit și tot nu voi uita noaptea aceea vijeliosă, care ne prinseseră, pe taică-meu și pe mine, cam vre-o trei poște de sat, în câmpul larg deschis.

Zăpada ne irvăluise din toate părțile. În jurul nostru se ridicaseră mor-

manele albe așa de mari, că nu mai vedeam nimic de cât alb, atât înaintea cât și în urma noastră.

Boii săracii — plini de groază — începură a mugii încetitor, clipind mărunat din ochii lor plânși.

Bietul taică-meu — Dumnezeu să-l ierte — prinse a-și face cruci, după cruci, închinându-se cu glas tare, iar pe mine mă părădiseră lacrimle deasă dejdei.

Încotr'o s'o iei și cum să pornești la drum, prin cogemite muntele alb ce ne înconjura din toate părțile și când de sus din înălțime, ca venite din cer, trâmbe mari de zăpadă, se lăsau greoae peste capetele noastre ?

Parcă l'aud și-acum pe taică-meu, cum se ruga în gura mare : Doamne cu ce greșitu-ți-am noi păcătoșii de ne pedepsești atât de amarnic ?

Abate Doamne din calea milostivilor tăi pocăiți, nămeții ce ne-au înghițit de vii și lasă drumul liber, plăvanilor fără nici o vină ce stau în fața împărăției tale cu sufletul cel mai curat !

Aibi milă Doamne de cei rămași acasă și nu-i lipsi de puternicul tău sprijin !..

Atunci pentru întâiași dată, zării lacrimi amare în ochii tatălui meu și

fără să-mi mai dau seama, prins de frica morței ce ne sta dărză în față, începui a plânge cu sughițuri, rugând în gând pe Dumnezeu, că dacă m'a sortit morței atât de tânăr, batăr să mor ca oamenii, acasă lângă mama și surtoarele mele...

Moș Simion tăcu o clipă, își sterse pe furis, o lacrimă ce i se ivise în ochi și deschizând căpăcelul lulelei, scormoni cu degetul înăuntru, trase două fumuri adânci și oftând din greu, începu din nou :

Voi ceștia de astăzi nu credeți în minuni.

Și-aveți dreptate să nu credeți, căci păcătoșilor nu li-i dat să creadă în harul Duhului Sfânt, care a fost hărăzit de Dumnezeu numai celor cu inimă curată și cu judecata dreaptă !...

Și minunea se făcu...

Un val-vârtej vrăjmas, se abătu deasupra noastră, ca pornit de sus din tălpile cerului, și ca și luat de Iele, muntele de zăpadă ce ne închisese în inima lui, ca în neagra pușcărie, crăpă din temelii, se desfăcu în mii și mii de bucăți ușoare, prinseră a se freca între ele cu o iuteală fermecată și prefăcându-se cât ai clipi din ochi, într'o pulbere măruntă ca praful, fu suflată

ca prin vrajă din fața ochilor noștri uimiți.

Minunea dumnezeiască se înfăptuise.
O văzurăm cu ochii noștri.

Moș Simion se opri din nou și par'că scăpat de-o primejdie ce-l amenința de-aproape, oftă din băerele inimei ușurat. Apoi după ce-și roti ochii în jurul lui, ca să vadă dacă nu cumva vre-unul dintre noi adormise, făcu un gest de mulțumire și-și continuă mai departe povestirea :

Taică-meu roști o rugăciune sfintă, cu ochii îndreptați spre cer și făcându-și cruce, se lăsă în genunchi, lipi fruntea de pământul albit de zăpadă și-l sărută plângând de bucurie.

Apoi ridicându-se de jos, mângâie boturile umede ale boilor, frecă cu palmele mânilor, ochii lor blânzi și cuminiți și... hăis plăvan, ța bourean, o pornirăm tăcuti spre casă, înfruntând cu bărbăție, viscolul turbat ce ne săgeta ochii, albindu-ne de sus până jos.

O zi și o noapte întreagă am rătăcit până acasă, perzând în câteva rânduri drumul și regăsindu-l din nou, dar am ajuns sănătoși și bucuroși, măcar că sufletul ne era încă plin de groaza morții care se ținuse atât de-aproape de noi.

Ce-i măi picuile, ce te uiti așa la mine ?

Inchide gura că acușica'ți într'n ea un șoricel ! Se adresă el unuia dintre noi — Ionel a Marandei — care căscase niște ochi, să-l soarbă pe moșneag dintr'odată, o gură mare și nesătioasă, să-l înghită pe de-a întregul.

Apostrofatul rușinat pe dată — închise gura din fugă și făcându-se micmitel, se retrase pe nesimțite în colțul cel mai întunecat al odăiei...

Moș Simion răsă încetșor, cu poftă, și mai trăgând odată din lulea, continuă mai departe :

Dar uita-i — uita-ne-ar relele să ne uite — povestea epurașului nostru. Cu vorba aproape să-l uit sărăcutul de el.

În dimineața aceea, când am ajuns acasă cu lemnele — căci nu vă spusel că atunci fuseserăm la pădure după lemne — am oprit în fața porții, care nu se mai zărea din zăpadă.

Eu mai sprinten ca taică-meu, dădu-i fuga spre casă, să i-au lopata, ca să desgrop poarta.

Cum alergam așa, luptând din răspurteri cu zăpada, văd în fața ușei noastre, o mogașteță mică-neagră.

Câine nu părea să fie, căci prea îi erau lungi urechile ; mătă nici atâtica, căci n'ar fi stat așa pe zăpadă, în prada viscolului turbat care sufla să te dărâme.

Stam și eu pe loc și mă miram ca prostul. Ce să fie Doamne lighioana aceea, mă întrebam mereu ?

Și poate m'ași mai fi minnat o țără,

dacă n'ași fi auzit glasul taică-meu, care-mi da zor să mă grăbesc.

Atunci pornii pripit spre casă, și când ajunsei în dreptul ușei, ce să vezi minune :

Epurașul meu — căci epure era — ciulea mărunț din urechi, strâmba ușurel din nas și-și stergea mereu cu limba, botșorul lui tremurător.

M'apropiai de el. El pe loc, ca și cum nici nu m'ar fi văzut.

Nu mai stătui la îndoială. Intinsei mâna, îl prinsei bine de după gât și tuști cu el pe ușă'n casă..

Nu râdeți — dragii moșului — nu râdeți, că-i așa cum v'o spusel.

Bietul epuraș prins de groază, fiind urmărit se vede de-o potae de lupi,

cari țineau să facă din cărnita lui dulce, un ospăț împărătesc, a ținut'o într'o fugă voinicească până aproape de sat și aci căutându-și săracul un adăpost, a nimerit-o drept în ușa casei noastre, care era chiar la marginea satului.

Dar sălbătăciunea tot sălbătăciune rămâne, câte zile o avea ea pe pământ.

După ce toată iarna a petrecut-o la noi, în primăvară, când iarba prinse a înverzi și pomii a înmuguri, epurașul nostru își luă frumusele, rămas bun dela noi, p'aici și-i drumul spre pădure și dus a fost până'n ziua de astăzi !.

Ion Holban

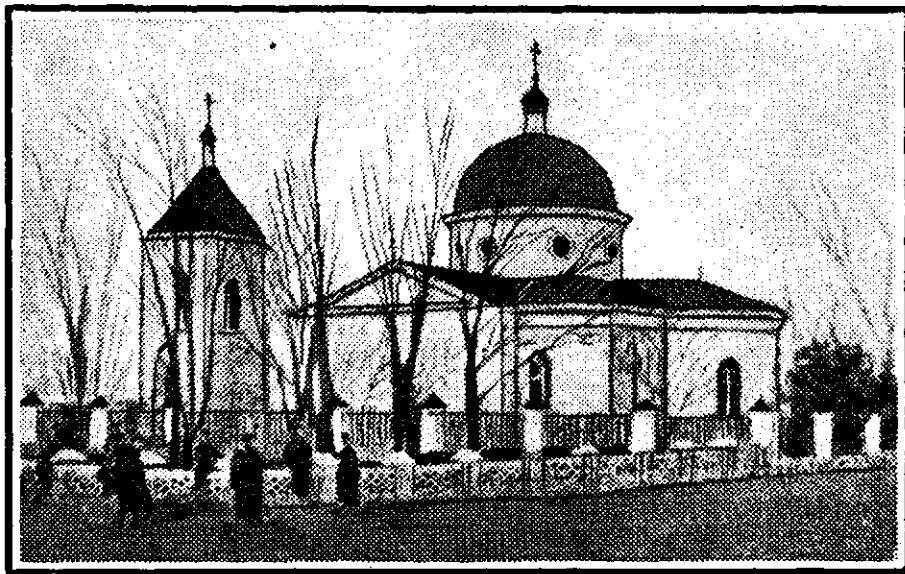
Din trecutul românesc al Basarabiei

Încă două moschee transformate în biserici

Biserica Adormirei Maicei Domnului din Chilia noua și Biserica Sf. Nicolae din Hotin

O altă biserică din Basarabia care a fost transformată din moschee turcească este biserica **Adormirei Maicei Domnului din Chilia Nouă** ; ea a fost transformată în 1810 în urma cererii locuitorilor adresată exarhului Gabriel Bădulescu-Bodoni. Dacă această moschee a fost și înainte biserică, este greu de spus de și construcția ei este în stil bizantin.

Sofia. Că a fost construită de bizantini susține aceasta și un călător francez al cărui nume nu se cunoaște dar care a făcut un plan al fortăreței Hotinului și care s'a găsit ulterior. În acest plan intitulat „Plan de la forteresse de Choczui en Moldavie avec les environs de 300 toifes à la ronde levé après la prise de cette place en 1769, se vede sub litera B indicată o biserică

Biserica Adormirei Maicei Domnului din Chilia-Nouă, transformată dintr'o moschee.

Mult mai interesantă este însă istoria bisericii Sf. Nicolae din Hotin, care a fost un ăram creștinesc, transformată apoi în moscheia **Aia-Sofia** și din nou refăcută în biserică și asupra căreia ne vom opri în acest articol.

Biserica aceasta are o vechime de mai bine de 500 de ani și ar fi după unii autori cea mai veche biserică din Basarabia. Legendele o descriu ca fiind construită de o împărăteasă bizantină

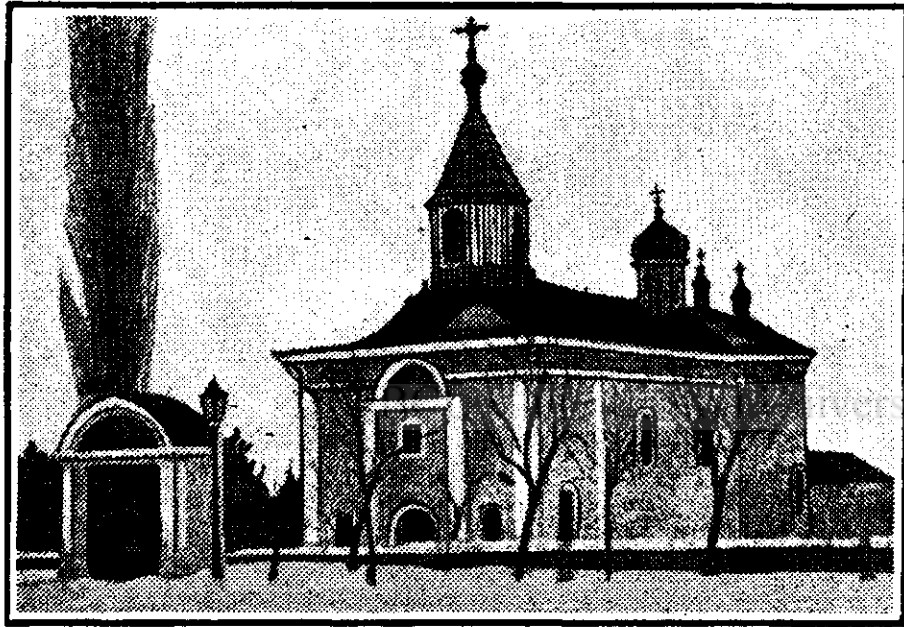
ce nu este alta decât cea de azi și despre care se spune „une ancienne eglise grecque, maintenant la Cathedrale et qui aviat servie aux turcs de mosquee.

De altfel și pictura care se mai conservă ici coela, de sub tencuiala nouă, face să se creadă că biserica a fost făcută de greci și înainte de venirea genovezilor în aceste locuri. Planul de altfel al bisericii seamănă în totul cu

planul bisericii Sf. Ilie din Salonic care a fost construită la 1012 și este tipul bisericilor grecești.

Că ulterior ea a fost refăcută de domni Moldovei stăpânitorii fortăreței în mijlocul căreia se găsea biserica, dovadă sunt cele ce scrie colonelul rus Bozaev în **Descrierea vechel fortărețe din cetatea Hotinului** și care a luat date de la preotul Marcinski din Kamenetz Podolsk, care făcuse o descriere a guberniei Podoliei și era cunosător și al Basarabiei de nord, spre a-i da relațiile necesare asupra cetății și deci și asupra bisericii din interiorul ei.

Și iată ce informații ia dat Marcinski :

Biserica Sf. Nicolaie din Hotin transformată dintr'o moschee

„Cetatea Hotinului a fost apărătoarea Moldovei și a servit de stavilă năvălirilor ungarilor și polonilor care se amestecau în treburile Moldovei, ceea ce s'a și întâmplat întâia oară în 1359 în timpul domniei lui Cazimir și când exista fortăreața Kamenetz-Podolskului. Polonezii au intrat atunci în Moldova și Valahia unde au și suferit o mare înfrângere ; dela aceasta a și pornit zicătoarea **Valachia tumulus polonorum (Valachii au izgonit cârdul de polonezi)**. Probabil că este o greșeală și o rea traducere a lui Marcinski. Mai curând trebuie să fie **Valachia tumulus polonorum** și anume **Valachia este mormântul (tumulus) polonezilor.**

„Nici un istoric nu spune nimic de așezarea acestei cetăți și a construcțiilor din interiorul ei, dar se presupune pe baza celor scrise de scriitorii polonezi, că Alexandru Voevodul Valahiei (Alexandru cel Bun), după moartea lui, care a avut loc pe la 1432, a lăsat doi fii, Ștefan și Ilie, cari au fost lăsați sub ocrotirea regelui polonez Vladislav Zaghelon. Frații s'au certat între ei și Ștefan a depus jurământul de credință regelui Poloniei. Atunci ținuturile Șeninski cu cetățile Hotin, Tecun și Hmelev, care aparțineau Poloniei i-au fost date lui. Se presupune, că nu romanii, cari au stăpânit aceste locuri în timpul domniei lui Traian, au ridicat această fortăreață, dar că pe la sfârșitul veacului al XII-a când valahii s'au așezat aici și dela râul Moldova, au numit țara ocupată de ei Moldavia, au pus de au ridicat această fortăreață.

„În 1718 inginerii francezi au întărit această cetate“.

La întrebarea colonelului rus Bazaev cu ce scop francezii au întărit fortăreața, Marcinski spune :

Istoria bisericilor din Basarabia transformate în moscheie, după cum se vede, arată încă odată drepturile României asupra Basarabiei, căci toate aceste monumente cu un trecut foarte îndepărtat și în care Basarabia a fost trup din trupul României, vorbesc de acest trecut național.

Ruși ca Bazaev, polonezi ca Marcinski, francezii cari au fost la 1769 și au luat parte la refacerea fortăreței căci probabil planul de care amintim mai sus trebuie să fi fost ridicat de unul din inginerii francezi de care vorbește Marcinski, toți și toate vorbesc de trecutul românesc din Basarabia, de care numai rușii de azi se fadoesc.

Dar nu numai la aceasta se reduc urmele românismului în Basarabia și cu altă ocazie vom vorbi și de alte monumente, relieve sfinte ale unuia trecut românesc în această provincie.

Dr. I. Duscian

Tremolo nopților de vară

*Cu fâlfâiri de aripi nevăzute
Zefiru-adie printre ramuri
Și umbra frunzelor pe geamuri
Parcă's dantele negre necusute.*

*Tăcerea nopții în depărtări
străbate.*

*Parfum de crini și de zambile
Subtil tovarăș de idile,
Sărută frunțile îngândurate.*

*Bătrânul codru tremurâ'n
suspine*

*Isvoare plâng în șopotire
Și clopotul din mănăstire
Trezește pacea nopților serine.*

*Nu mă treziți din lunga reverie
Căci, n'aș vrea să-mi închid
idila...*

*Pe cer, a răsărit iar astrul blond
Ce-și scutură beteala aurie...*

*Cu foi de-aramă vine toamna
iară...*

*Clipesc perzându-se în zare
Un stol de păsări călătoare
Ducând tremolul nopților de
vară...*

Pelin-Bacău

Mănăstirea Paserea

Dacă cobori din trenul de Constanța la halta Cozieni, până la mănăstire n'ai de mers de cât vre-o doi kilometri.

Cu trăsura sau cu căruța nu-i tocmai plăcut, de oarece șoseaua-i colbăită și cum nu străbați de cât prin pădure, copacii de pe ambele părți ale șoselei, seamănă cu niște moșnegi încărunțiți și privesc la te oboșește...

Curtea mănăstirii are două intrări : prima este la sfârșitul drumului care se bifurcă din satul Paserea, la câteva sute de metri depărtare și care dă de-a dreptul la intrarea mănăstirii...

A doua intrare, înfățișează — mai ales în preajma asfințitului de soare — o privesc din cele mai frumoase.

La poalele pădurii este un lac și ca să intri în curtea mănăstirii, trebuie să străbați apa. Puntea care dă această înlesnire este cu mijlocul portativ ; când se așterne tăcerea înserării peste tot cuprinsul mănăstirii ea se

desface în două și nimeni nu se mai poate apropia de locașul sfânt...

Lacul își are povestea lui: nu de multă vreme doi tineri — frați — făcând o plimbare cu barca, dintr-o mișcare greșită, barca s'a rostogolit și cei doi frați au căzut în adâncime, unde și-au găsit sfârșitul.

În amintirea lor și ca semn de povață părinții le-au ridicat o cruce de marmoră chiar pe malul apei — unde au fost puși în sicriu; pe cruce stau zugrăvite chipurile lor, iar mai jos săpat adânc cu litere bronzate se află următoarea înștiințare:

„Trecători ferți-vă!

Acest loc ni-a răpit viața...”

Ori cât de nepăsător ai fi, oprindu-te o clipă în fața acestei cruci, gândul te învață să înțelegi cât de aproape ți-e sfârșitul!...

Mănăstirea este așezată în mijlocul unei curți mari: pe dreapta și pe stânga se află chilile maicelor, care sunt nespuse de curate. Mănăstirea deși veche are o înfățișare din cele mai mărețe..

A fost clădită în anul 1813 sub îngrijirea părintelui „Teofil Maxim“. În anul 1838 a fost dărâmată de un cutremur iar la 1846 s'a reclădit din temelie pe vremea voevodului Gheorghe Dimitrie Bibescu și sub conducerea Mitropolitului Teofil.

În interiorul mănăstirii sunt diferite icoane vechi, păstrate cu multă smerenie; în policandre mari, lumânările de ceară galbenă ard iniștite ca și cum lumina lor ar înfățișa, dragoste închinăciune și nădejde.

Pe pereți, stau zugrăvite chipuri de sfinți cu ochii șterși cu vesmintele decolorate și cu un zâmbet milostiv și iertător...

La ușa mănăstirii două maici străjuesc intrarea și ieșirea tuturor până la sfârșitul slujbei.

Liturgia se oficiază de un preot bătrân ajutat de un călugăr — al cărui glas blajin împrăștie tămăduirea durerilor..

Maicele îmbrăcate în straie cernite — stau nemișcate lângă strane asemenea unor statui de ceară.

În spatele mănăstirii este un cimitir cu câteva morminte și un cavou de toată frumusețea în care se odihnește un fost colonel cu familia.

Au trecut câteva zile de când am vizitat mănăstirea; în prezent sunt iar în inima capitalei, totuși în ceasurile când stau cu mine de vorbă cea dintâi bucurie pe care mi-o amintesc este bucuria ce mi-o redesteaptă sufletul atunci când, clopotele dela sfânta mănăstire, vesteau celor credincioși ceașul închinăciunii.

George Nutzescu

Memorii inedite ale contelui Mattasici

6

Traducere de Const. A. I. Ghica

„Alteță, știu totul. Regret că nu puteți lua parte în anul acesta la ceremoniile curții, dar s'au săvârșit unele fapte care lasă de dorit...”

Principesa știind despre ce era vorba mai ales că știa intrigile care fuseseră puse la cale împotriva ei, protestă cu energie. Împăratul ascultă pe principesă cu o gravitate pur oficială apoi adăugă pe un ton rece:

„Știu totul; a-ți săvârșit o greșală de neiertat. Știu că v'ați plimbat cu birja la Purkersdorff; e drept că pe capră se afla un lacheu din serviciul d-voastră și că erați însoțită de fiica d-voastră, dar am aflat — cecece e foarte grav, — că un ofițer de uhlani pe care îl cunoașteți bine s'a dus și el la Purkersdorff după o jumătate de oră”.

Fosta regina Henrietta a Belgiei, mama principesei Luiza

— „Majestate, stăruie principesa. E o calomnie infamă”.

Împăratul se sculă de pe scaun și rosti încă odată cu gravitate:

„Știu totul!”

Apoi dădu mâna principesei, în semn că audiența era terminată.

Din ziua aceea începu calvarul nefericitei principese care se simțea pe zi ce trece tot mai străină la curtea austriacă unde nu avea pe nimeni căreia să se poată destăinui.

Peste câteva zile dela audiența ei cu împăratul, principesa părăsi Viena, cu inima zdrobită de durere și se duse să stea în străinătate, împreună cu fiica ei.

Ea era hotărâtă să reanunțe pe veci la viața de curte și să divorțeze de soțul ei. Avea cu dânsa pe contesa Maria-Fugger ca doamnă de companie, pe principesa Dora, fiica ei și numeroase slugi.

Am părăsit și eu Viena, după cum am făgăduit, și prima mea grijă pe care am avut-o a fost să-mi văd părintii.

Pe vremea aceea m'a adoptat, tatăl meu vitreg contele Oscar Keglevici. Pe urmă am cerut o prelungire a concediului și m'am dus să trăiesc în vecinătatea principesei.

Sănătatea ei fusese zdruncinată și de-aceia se dusesse la Karlsbad unde rămăsese trei luni. De-acolo se duse la Méran, în Tyrol și în Ianuarie 1898, ea se instală la Nisa în vila Paradis.

Trăiam de mai bine de un an în societatea principesei, când de-odată pe la mijlocul lui Februarie 1898 și-au făcut apariția la hotel de France unde locuiam, doi ofițeri, generalul baron Fejervary și mareșalul conte Wurmbbrandt. Amândoi veneau din partea prințului Filip de Coburg să-ni ceară socoteală pe calea armelor pentru insulta pe care am adus-o onoarelui conjugale. Prințul, recurgând la soluția aceasta cavalerescă fusese silit de curtea imperială din Viena.

Am primit condițiile lui și am plecat la Viena. Duelul a avut loc acolo, la 18 Februarie în manejul școlii de cavalerie.

După un schimb de două gloante, fără nici un rezultat, lupta a continuat cu spada și am rănit pe soțul principesei la mâna dreaptă.

Mi-am dat toate silințele ca să-l cruț, ceiace a fost constatat de înșiși adversarii mei cari m'au felicitat imediat după luptă.

Am considerat ca o datorie să trag în aer și să lovesc apoi cu spada într'un punct unde rana nu putea prezenta nici o gravitate.

Nu vreau să mă laud spunând toate astea, dar țin numai să se constate că după trei săptămâni dela duel, adversarul meu m'a recompensat printr-o înscenare de polițe false.

Părăsind Nisa ca să mă duc la Viena, am ascuns principesei scopul plecării mele la Viena. Mi-am închipuit atunci că toate dificultățile dispăruseră și că procesul de divorț pe care îl intentase soțului ei își va urma cursul regulat. Din nefericire adevăratele persecuții n'au început de cât după duel.

(Va urma).

Adevărata Margaretă din „Faust“

STROFE

Când Goethe studia dreptul la Strasbourg, câți-va camarazi de școală iatreprinseră cu el, în luna Octombrie 1770, o excursiune prin Alsacia. Oprindu-se la Sesenheim, sat situat la șapte sau opt leghe de nordul orașului, ei au primit ospitalitatea pastorului din localitate, numit Brion.

Acest om cum se cade era tată a mai multe fete din care a treia, Frederica, a fost socotită de turiști, amabilă, destul de frumoasă, inteligentă și bună. Gaethe avea 21 de ani; Frederica Brion avea 18 sau 19 ani. Un fel de camaraderie se stabili destul de firesc, între acești doi copii și când, în toars la Strasbourg, cu câte-va zile mai târziu, studentul mulțumi oaspeților săi din Sesenheim pentru primirea ce i-a făcut-o, adresă scrisoarea tinerei fete. Această scrisoare era, în adevăr, mai mult de cât expresiunea de recunoștință, aproape un bilet dulce, din care redau pasagiul cel mai dulce:

„Scumpă, scumpă prietenu, ca să am în acest moment ceva să-ți spun, lucrul acesta nu e îndoiios câtăși de puțin... Dar ca să știu cu adevărat pentru ce ți scriu și ce ai vrea să-ți scriu, e o altă chestiune. În orice caz, un oare-care entuziasm pe care-l simt mă face să judec până la ce punct ai vrea să mă simt lângă D-ta...”

Aceasta, după cum se vede, nu era o declarație destul de limpede nici destul de eloquentă.

Frederica, fără îndoială, nu s'a înduioșat de loc, tatăl Brion nu se supără și Goethe se reîntoarce câte-odată la Sesenheim. Fata îl primia cu plăcere: se plimbau împreună prin coline sau se duceau să se odihnească pe malul Rinului. Poate că Frederica își închipuia a fi descoperit un viitor soț. Goethe însă nu era om care să comită prostii de acestea. Foarte convins de valoarea sa, ambițios după glorie și bani, fiul unui bogat și mândru burghez, nu-și simtea nici un soi de vocație pentru viața meschină și nu i-a trecut prin minte ideea de a-și uni destinul cu fiica unui biet păstor de sat. Afecțiunea lor a rămas deci numai sentimentală, fapt ce n'a împiedicat pe Frederica să se simtă mahnită când studentul, în luna lui August 1771, părăsi Alsacia ca să se întoarcă în Germania.

Opt ani mai târziu, călătorind cu prietenul său ducele Carol-August de Saxe Weimar al căruia consilier particular îi era, Goethe trecu pe la Strasbourg cu prințul său. Doritor să strălucască prin noua sa situație și să uimească pe acei cari l-au cunoscut ca simplu student în drept, își reinoi excursia la Sesenheim regăsi pe D-ra Brion puțin schimbată, tot așa de bună

și increzătoare ca și în trecut, „coaptă și îngâmfată cu toate acestea“, ceea ce n'are nimic surprinzător. Goethe, după o scurtă vizită la familia păstorului, reluă drumul în spre oraș.

Iată toată povestea întâlnirilor sale cu Frederica Brion, această poveste n'ar merita să fie povestită dacă acela care i-a fost „eroul“, ar fi fost altul de cât marele Goethe. Inșă e o îngrozitoare catastrofă pentru o fată de a se întâlni în drumul vieții sale cu un poet de geniu. Cu astfel de oameni, nimic nu e simplu și obișnuit. Un zâmbet prietenesc, o strângere de mână ceva mai gingașă, și iată-i închipindu-și, de bună credință, de sigur, că au deslănțuit toate furtunile unei pasiuni violente și devastatoare. Întâlnind o fată frumoasă în aleea umbroasă de castani din parcul Luxembourg, în simplul muritor murmură: „Gentilă!“ și trece înainte; Marius din „Mizerabilii“ lui Victor Hugo, găsește în această întâmplare, materia unui mare volum, care conține, de altminteri, cea mai fermecătoare dintre autobiografiile amoroase.

Căci marii poeți, destul de convingși că omenirea trebuie să cunoască ravigiile pe cari le face în inimile contemporanilor lor, au indiscretul și deplorabilul obicei de a lua lumea întregă martoră fericirilor și norocului lor. nenorocita eroină pusă astfel în cauză își pune onoarea a nu lăsa nimic să se subînțeleagă. Astfel s'a întâmplat cu Frederica Brion.

Scurtele șederi a studentului la Sesenheim n'au fost remarcate de nimeni, precum e ușor de înțeles; în 1812 însă, sub titlul: „Adevăr și Poezie“, Goethe, faimos în toată Europa, își publică memoriile și consacră capitole înduioșătoare „dulcei prietene a celor douăzeci de ani ai săi“.

Cum trebuia, de sigur, să înfrumuseze acest burghez episod din tinerețea sa, casa păstorului Brion se transformă într'un patriarhal prestiter asemănător cu acela al „Vicarului din Wakefield“; una din surorile Frederice, care, în realitate se numia Sofia, devine Olivia pentru mai multă asemănare cu romanul lui Goldsmith, și micul Cristian Brion, care avea șapte ani în 1770, e transformat într'un tânăr bărbat riguros și serios asemănător cu Moise Primerose. Și Goethe asigură că s'ar fi prezentat, aducând odată cu frumusețea sa fatală tulburarea în această casă biblică, sub un costum împrimutat, compus dintr'o haină zdrențuită și o perucă căltoasă. Revine, apoi deghizat în băiat de cofetărie; se poartă, la dreptul vorbind, ca un rău crescut, fără ca demnul pastor să gă-

*Te-am îndrăgit o clipă doară
In visul meu copilăresc...
Și nu iubeam întâia oară
Să nu știu ce iubesc.*

*E firea noastră plăsmuită
Din doruri multe, ne'nțelese,
Că s' totdeauna amăgite
Simțirile alese!*

*Mi-ai presărat în cale spină,
Dar sufletu-mi însângerat
Mă mai întrecăbă și acum:
Urăsc sau te-am iertat?*

Helly H.

sească ceva de spus și să dea afară pe acest sinistru și burlesc personaj.

Cât despre Frederica, e cap'odeoperă a naturii; ea posedă calitățile cele mai puțin împăciuitoare: „naivitatea sufletească și spontaneitate prevăzătoare“.

E inutil să spunem că ea își adoră ospetele părinților săi și că, sosind ceasul despărțirii, ea îi face în termeni sfâșietori mărturisirea ubirei sale. Ea rămâne ca și moartă, bine înțeles, timp de lungi săptămâni, după plecarea adoratului schimbător.

El însuși se simte cuprins de o cumplită tristeță încât se desgustă de viață și se consolează cum poate punându-și tristețea în piese de teatru.

Astfel au fost inspirate printre celebrele sale piese de teatru: „**Metz de Berlichingen**“ și nemuritorul său „**Faust**“. Tot astfel a scris volumul de versuri „**Adevăr și Poezie**“. Că e poezie într'o asemenea adorabilă și naivă culegere de versuri, Germanii o afirmă și trebuie să-i credem: partea de adevăr, de bună seamă, e cât se poate de minimă. Astfel, poate, Goethe ar fi dorit ca lucrurile să se fi petrecut astfel și acesta era de-ajuns ca el să fi crezut că trebuie, sub această formă, să înștiințeze posteritatea de iubirea sa.
(Sfârșitul în numărul viitor).

Petru T. Gâdei

NOUILE PREMII FILATELICE

ALE

UNIVERSULUI LITERAR

— Pe luna Sept. 1924 —

CUPON No. 2.

— Ce dracu, Marito, te sun de un ceas.
— Tocmai d'iaia, conită m'a adormit țărăitul soneriei.

— Chelner, repede adu un păiajen!
Am gasit o muscă în supă...

Insemnări

de **Silviu Nicoară**

Viennet a fost un personajiu obscur și care nu trăește astăzi dect datorită unei anecdote ce l-a înferat pentru multă vreme. Anume, acest *Viennet*, care nu putea suferi romanticii, se adresează într'o zi, vorbind despre

Un înfumurat care se crede cel mai mare om politic și nu e nici cel mai bun poet.

In nici un caz cel mai prost, răspunse d-na Girardin; locul e ocupat!"

Viennet a fost un personajiu obscur și care nu trăește astăzi decât datorită unei anecdote ce l-a înfierat multă vreme. Anume, acest *Viennet*, care nu putea suferi romanticii, se adresează într'o zi, vorbind despre Lamartine, d-nei Girardin:

— Un înfumurat care se crede cel mai mare om politic și nu e nici cel mai bun poet.

— In nici un caz cel mai prost, răspunse d-na Girardin; locul e ocupat!"

***

Iată ce spune tradiția elonă despre originea lirei.

Mercur trecând odată pe lângă apele Nilului, lovi un schelet de broască țestoasă ale cărei intestine fiind uscate și întinse, lăsară să se audă o sumedenie de sunete. Aceasta intrigă pe patronul hoților și negustorilor și-l făcu să ucidă un bou ce aparținea lui Apollon, să-și alcătuiască coarde și să caute armonia dintre ele. După multă muncă izbuti — dar Apollon observând lipsa bouului fuvă il sili să-i dăruiască acest nou instrument muzical care de atunci, supne tradiția, începu să se numească „liră“. Astfel ajunsese un schelet uscat de broască atributul reprezentativ al zeului Soare.

In schimb Mercur primi în dar o nuia sfințită care fiind odată zvârlită de el în mijlocul

a doi șerpi ce se băteau, deveni emblema păcii.

***

In jurul împăratului Traian ca și în jurul lui Virgil și Aris tot, s'au format în Evul mediu o sumedenie de legende. Astfel pentru că Traian simboliza Dreptatea și Adevărul, se spunea că înmormântul lui se găsește *limba intactă*, tocmai pentru că nu vorbise niciodată minciuni. Iar altă legendă se povestește următoarele: Traian plecă în expediție când la poarta Romei fu oprit de o văduvă ce îl cerea dreptate. Plecarea armatelor era urgentă însă pentru că văduva stăruia în, cererea împăratul se opri și făcu judecată. Un episcop cetind a ceasta, fu atât de entuziasmat de Traian încît se rugă la Dumnezeu să-l treacă din Iad unde se aflau toți păgânii, în Raiu. Domnul îi satisfăcu dorința dar ca să se puie la adpost de altele, îl lăsă *mut* timp de trei ani.